

6. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2008. – 783 с.
7. Крисанова Т. А. Природа экспресивности в кинодискурсе / Т. А. Крисанова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна : Серія «Романо-германська філологія. Methodика викладання іноземних мов». – Вип. 78. – Харків, 2014. – С. 87–92.
8. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Лакофф Дж., Джонсон М. : пер. с англ. А. Н. Баранов, А. В. Морозова. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
9. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский : пер. с англ. О. Н. Гринбаум. – М. : Энергия, 1979. – 152 с.
10. Стефанский Е. Е. Концептуализация негативных эмоций в мифологическом и современном языковом сознании (на материале русского, польского и чешского языков) : автореф. дис. на соискание учён. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / Е. Е. Стефанский. – Волгоград, 2009. – 44 с.
11. Чесноков И. И. Месть как эмоциональный поведенческий концепт (опыт когнитивно-коммуникативного описания в контексте русской лингвокультуры) : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / И. И. Чесноков. – Волгоград, 2009. – 44 с.
12. Kovecses Z. Metaphor and Emotion / Z. Kovecses. – New York, Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 45 p.
13. Russel J. A. Core Affect and the Psychological Construction of Emotion / J. A. Russel // Psychological Review, 2003. – Vol. 110. – No. 1. – P. 2. 145–172.
14. Schank R.C. Scripts, plans, goals, and understanding : An inquiry into human knowledge structures / R.C. Schank, R.P. Abelson. – Hillsdale : Erlbaum, 1977. – 248 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. <http://www.imsdb.com/scripts/Grudge>.
2. <http://www.imsdb.com/scripts/Gothika>.
3. http://www.springfieldspringfield.co.uk/movie_script.php?movie=paranormal-whackitivity.
4. <http://www.imsdb.com/scripts/Dogma>.
5. <http://www.imsdb.com/scripts/Doors>.
6. http://www.imsdb.com/scripts/Analyze_That. 7. <http://www.imsdb.com/scripts/Austin-Powers--The-Spy-Who-Shagged-Me>.

УДК 811.111'27

А. О. Кузьменко,

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

СПЕЦИФИКА ІНФАНТИЧНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

У статті розглядаються особливості структури лексичної репрезентації інфантичної мовної картини світу. Проаналізовано дослідження вчених у галузі «картина світу», «психологія дитини», «дитяча мова». На підставі дослідження англомовних віршованих інфантичних текстів встановлено специфічні бази лексичного наповнення мовлення інфанта при вербалізації картини світу.

Ключові слова: інфантичні тексти, картина світу, мовна картина світу, інфантична мовна картина світу, концепт.

В статье рассматриваются особенности структуры лексической репрезентации инфантической языковой картины мира. Проанализированы исследования ученых в области «картина мира», «психология ребенка», «детская речь». На основании исследования англоязычных стихотворных инфантических текстов установлены специфические базы лексического наполнения речи инфанта при вербаллизации картины мира.

Ключевые слова: инфантические тексты, картина мира, языковая картина мира, инфантическая языковая картина мира, концепт.

Recently, the interest of linguists to the language and its relations with the environment, in particular to ethnic, gender, ecological and other aspects of language has increased use significantly. Is no exception to this system and biovital aspect of speech activity, which prominently includes infant language. It's not just the language of children, but also intelligent products that are made by adults for children use -literature for children. A lot of papers are devoted to the description of children's literature in terms of its verbal arrangements, while scientific researches on poetic works for children are rare. The current relevance of the article is in the complex investigation of lingual English poetic infant texts in the light of the analysis of the linguistic world picture. To solve this problem, first of all it is needed the multifaceted study of speech in infant texts – books for preschool children and children's literature, which is precisely the subject of the research. The purpose is to find out the features of lexis of infant linguistic world view, and the object is verbal means of expression of infant world view... Infant lingual world view is a special way of conceptualizing reality, displaying specific physical and mental realities in the language of children. In substantive terms of the language of children and their implementations the speech is represented with a special level of the world views, a special look at the world. Any changes that are presented in the language of the child is the result of a particular integral conception of the world, which is formed in the collective minds of children.

Key words: infant texts, world picture, lingual world picture, infant lingual world picture, concept.

Актуальність статті полягає саме у комплексному лінгвальному дослідженню англомовних поетичних інфантичних текстів крізь призму аналізу мовної картини світу, адже попередні розвідки науковців виконано у руслі не лінгвістики, а літературознавства та є фрагментарним (Атрошенко., Мельникова та ін.). Для вирішення цього завдання потрібні насамперед багатоаспектні дослідження мовленнєвого забарвлення інфантичних текстів – література для дітей дошкільного віку та дитяча література, що якраз і є **об'єктом** цієї розвідки. **Мета** роботи полягає в тому, щоб з'ясувати особливості лексичного складу інфантичної мовної картини світу, а **предмет** – мовні засоби вираження інфантичної картини світу. Феномен «картина світу» (КС), є таким стародавнім, як і сама людина, проте реалія «картина світу» стала предметом науково-філософського розгляду лише за недавніх часів. Термін КС виник завдяки німецькому фізику Г. Герцу, коли він описував сукупність утворюваних дослідниками об'єктів зовнішнього світу, М. Планк уточнював поняття КС – це «образ світу», що формується у фізичній науці та відображає реальні закономірності природи. КС змінюється у ході розвитку культури [19]. Усі КС відмінні за двома головними основами: ступінь загальності та засоби моделювання реальності. [18]. З психологічної точки зору, КС – це сукупність знань, яка дає інтегральне осмислення тих складних процесів, які відбуваються у природі та суспільстві, у самій людині [15]. У лінгвістиці КС – це відображення у мовних формах, категоріях, текстах кон-

цептів, думок, суджень, уявлень народу, що говорить цією мовою, про дійсність та відношення людини до неї [12]. Мова постає у ролі одного з фундаментальних факторів, що визначають світобачення та світосприйняття людини [1; 3; 6; 17] та ін. Поняття картини світу, будується на вивченні уявлень людини про світ. Якщо світ – це людина і середовище в їхній взаємодії, то КС – результат переробки інформації про середовище і людину [17, с. 5]. Специфіка сприйняття оточуючого середовища людиною залежить як від багатьох впливових факторів, серед яких культурний, гендерний та біовітальний та інші. Цікавим є вивчення поєднання біовітального та культурологічного факторів, оскільки формування особистості відбувається саме в ранньому дитинстві, коли соціальне оточення пригнічує небажані недопустимі в суспільстві бажання та потяги [11, с. 6]. Відмінності в практиці дитячого виховання у різних народів призводить до формування своєрідних рис характеру, адже діти, що виростили в одному і тому самому культурному середовищі, отримують одні й ті ж психологічні травми, відмінні від тих, які отримують діти виховані в інших соціокультурних середовищах [11, с. 6–7]. Так, інфантична КС формується в системі культурних цінностей нації, риси й провідні ознаки якої накладаються певним чином на систему освіти, навчання й виховання дитини [10, с. 78]. Культура виступає феноменом, що представляє цілісний образ світу, що розкривається в розмаїтті взаємовідносин і взаємозв'язків явищ, процесів, об'єктів реальності. У процесі навчання й виховання дитина пізнає знаки та символи природи й культури, світ у її свідомості наче подвоюється, формується картина цього світу, представлена в єдності емоційно почуттєвих та раціональних елементів. Інтеграція різних освітніх галузей реалізує гуманітарний принцип культурно відповідного типу освіти, що забезпечує формування в дітей уявлень про цілісність світу, єдність світобудови і своєї особистісної емоційно-почуттєвої й раціональної причетності до оточення [10, с. 80]. Уявлення про світ, КС людини набуває свого вираження у концептуальних утвореннях у свідомості тієї ж людини. А. А. Залевська визначає концепт як об'єктивно існуюче у свідомості людини перцептивно-когнітивно-афективне утворення динамічного характеру на відміну від понять і значень – продуктів наукового опису [7, с. 39]. В. І. Карасик характеризує концепти як «ментальні утворення, які представляють собою значимі усвідомлені типізовані фрагменти досвіду, що зберігаються у пам'яті людини» [8, с. 59]. Слід зазначити, що інфантична КС, а відповідно і концептуальна система дитини дошкільного віку має свої особливості за наявності специфічного емоційногіперболічного сприйняття дійсності. З. Д. Попова та М. А. Стернін визначають, що у дитини концепти практично рівним чином формуються універсальним предметним кодом, після чого ці образи починають огортуватися у концептуальні ознаки, виникають нові компоненти, прошарки концепту [13, с. 68–69]. Коли концепт отримує мовне вираження, то ті мовні засоби, що використовуються для цього, виступають як засоби вербалізації, мовної репрезентації, – мовного уявлення, мовної об'єктивізації концепту. Шляхом дослідження варіативності мовного аранжування, можна встановити особливості інфантичної мовної КС. Власне під мовною КС традиційно розуміється сукупність знань про світ, що відбиті в мові, а також способи одержання й інтерпретації нових знань [14, с. 5]. За Ю.Д. Апресьяном, мовна картина представляє собою «свого роду колективну філософію, яка нав'язується у якості обов'язкової усім носім мови» [1, с. 629]. Мова виступає «як спосіб здійснення знання», а також «мова полишає свій специфічний відбиток на знанні» [2, с. 57–58].

Спираючися на роботи з психології раннього дитинства (К. Бюлер, В. Штерн, Ж. Піаже, та ін), а також на психолінгвістичні розробки у сфері вивчення особливостей дитячого мовлення (Л. С. Виготський, А. Р. Лурія, А. Н. Леонтьєв, А. М. Шахнарович та ін.), можливо відзначити існування інфантичної мовної картини світу (ІМКС), яка відображає особливості дитячих знань про світ, а також цінності орієнтації дитини. ІМКС – особливий спосіб концептуалізації дійсності, специфічне відображення фізичних та психічних реалій у мові дітей. У змістовних одиницях мови дітей та їх мовленнєвих реалізаціях представлений особливий рівень бачення та усвідомлення світу, особливий погляд на світ. Усі зміни, що презентуються дитиною у мові, є результатом особливої цілісної уяви про світ, яка формується у колективній дитячій свідомості. Таке положення підтверджується численними дослідженнями у сфері дитячого мовлення, в яких зроблено висновки про обумовленість конкретних граматичних та лексико-семантичних особливостей мови дітей специфічного дитячого мислення та світосприйняття. Слід зазначити, що розвідки в галузі ІМКС повинні проводитись суворо із вказівкою вікової періодизації. Як зазначає Л.С. Виготський, до початку кожного вікового періоду складається своєрідне, специфічне для цього віку, виключне, єдине та неповторне відношення дитини до оточуючої її дійсності [4, с. 258]. Діти певної вікової групи мають особливий, визначений образом стурктурованої сукупності знань та уяв [5, с. 42]. Дослідження ІМКС передбачається проводити на матеріалі мовлення дітей дошкільного віку, тобто до того моменту, поки дитина не увійде в активну систему освіти, що призводить до різких змін у її КС: рушиться унікальне бачення світу дитиною.

Дослідивши англomовні віршовані інфантичні тексти, визначимо, що інфантичному мовленню властиві дитячі креативізми: *eenu, meenu, miney, moe, hinx, minx, intry, mintry, cutry, corn, wire, briar, limber, lock, Bumpety, bumpety, bump, Lumpety, lumpety, lump* та ін. (*Intry, mintry, cutry, corn* | Apple seed and apple thorn | *Wire, briar, limber, lock* | Five geese in a flock [20]); звуконаслідування, які заповнюють прогалини лексичного запасу: *quack, quack, quack, tick-tock, cluck, cluck, moo, bzzzzz* тощо (*How many ducklings* | *Can you see?* | *Quack, quack, quack* – One, two, three! [23]).

У ранньому дитинстві найбільш впливовою на формування світосприйняття дитини, на відношення до світу є сім'я. Характер цього впливу обумовлений мовленнєвою та немовленнєвою діяльністю дорослих [9, с. 120], системою виховання психологічною обстановкою у сім'ї та іншими факторами. Саме у сім'ї формується неповторний соціальний розвиток, який і визначає індивідуальні особливості дитини, її інтелектуальний та особистісний потенціал [16, с. 120]. Це обумовлює часте використання дитиною лексем *mother, father, sister, brother, mummy, daddy, baby* й т.п., а також змальовувати коло обов'язків кожного з членів родини: *Bye baby bunting* | *Daddy's gone a' hunting* | *Mummy's gone a' milking* | *Sister's gone a' silking* | *Brother's gone to buy a skin* | *To wrap the baby bunting* in [21]. Особливим є пестливе оспівування в інфантичних текстах власне самої дитини: *little baby, baby mine, baby of mine, sweet little you, pretty darling, my little star sweeper, little wandering angel*. Перебуваючи більшість часу вдома, діти дошкільного віку ознайомлюються з предметами, що є навколо. Тому, найменування речей побуту є складовою інфантичного мовлення: *bed, chair, cradle, shelter, stool, pillow, candle, blanket, curtains, veil, mug, floor, cuckoo clock, plate, hat, gowns, petticoat, cap, shirts* та ін. (*A cuckoo clock* | Says «tick-tock». | *Who says «cuckoo»* | *You know too!* [20]). Дитина також звертає увагу на оточуючу її природу, тому серед мовного надбання зустрічаються такі лексичні вирази: *baby birds, many ducklings, puppies* та ін. (*Bee, a bee, a bumblebee* | *Stung a man upon his knee; Oats, peas, beans, and barley grow.* | *Oats, peas, beans, and barley grow* [23]). Через надмірну емоційність дітей інфантичні тексти сповнені прикметниками та прислівниками: *purple, yellow, red, green, white, clear, golden, long, short, round, square, higher, fat, tall, slim, hungry, poor, rich, famous, friendly* тощо.

Підводячи підсумок, КС не є зеркальним відображенням світу, це завжди деяка інтерпретація, яка пов'язана з індивідуальним, соціальним досвідом людини, з культурою народу й т.ін. Створення в уяві людини картини світу, а також її репрезентації вербально залежить і від біовітального чинника оскільки діти дошкільного віку мають специфічно структу-

ровані сукупності знань про світ. З мовленнєвого аранжування інфантичних текстів зрозуміло, що світ дитини окреслений сім'єю, речами щоденного вжитку, природними реаліями (флора, фауна, явища). Особливою є презентація самої дитини – її характеристика створюється за допомогою пестливих форм лексем. *Перспективним* є вивчення граматичного та синтаксичного наповнень інфантичних творів.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды / Ю. Д. Апресян. – Т. 2. – М.: Языки русской культуры, 1995.
2. Брутян Г. А. Языковая картина мира и ее роль в познании / Г. А. Брутян // Методологические проблемы анализа языка. – Ереван: ЕГУ, 1976. – С. 53–69.
3. Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вержбицкая. – М.: Русские словари, 1996. – С. 33–88.
4. Выготский Л. С. Психология детства / Л. С. Выготский // Собр. соч. в 6-ти тт. Т.4. – М.: Педагогика, 1984. – 433 с.
5. Гудков Д. Б. Межкультурная коммуникация: проблемы обучения / Д. Б. Гудков. – М.: МГУ, 2000. – 120 с.
6. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – 397 с.
7. Залевская А. А. Текст и его понимание / А. А. Залевская. – Тверь: Изд-во ТГУ, 2001. – 178 с.
8. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс [Текст] / В. И. Карасик. – М.: Гнозис, 2004. – 390 с.
9. Кубрякова Е. С. Данные о детской речи с общелингвистической точки зрения / Е. С. Кубрякова // Детская речь как предмет лингвистического изучения. – Л.: ЛГПИ, 1987. – С. 34–48.
10. Куликовская И. Э. Становление мировиденья детей дошкольного возраста в контексте культуры / И. Э. Куликовская. – М.: Просвещение, 2002. – 150 с.
11. Мельникова А. А. Язык и национальный характер. Взаимосвязь структуры языка и ментальности / А. А. Мельникова. – СПб.: Речь, 2003. – 320 с.
12. НСМТП – Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://methodological_terms.academic.ru/606/КАРТИНА_МИРА
13. Попова З. Л. Очерки по когнитивной стилистике / З. Л. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж: Истоки, 2001. – 191 с.
14. Попова З. Л. и др. Введение в когнитивную лингвистику: Учеб. пособ. / З. Л. Попова – Камерово: Кузбассвузиздат, 2005. – 220 с.
15. ПС – Психология: Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского. М., 1990. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.insai.ru/slovar/1521>
16. Разорина Л. М. Семья как социальная среда и как социальная ситуация развития / Л. М. Разорина // Семья в изменяющемся мире. – М., 1994. – С. 5–49.
17. Цивьян Т. В. Лингвистические основы балканской модели мира / Т. В. Цивьян. – М.: Наука, 1990. – 203 с.
18. ФНСОТ – Философия науки: Словарь основных терминов [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://philosophy_of_science.academic.ru/129
19. ФНТТС – Некрасов С. И. Философия науки и техники: тематический словарь. – Орёл: ОГУ. С. И. Некрасов, Н. А. Некрасова. 2010. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://science_philosophy.academic.ru/130
20. Считалки на английском языке [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.bilingual.ru/goods/countings/>
21. Тексты колыбельных песен [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://tutti-frutti.com.ua/index.php?id=194>
23. All songs [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.kiddles.com/lyrics/allsongs.html>

УДК 811.161.2'272'271 – 053.6

О. Л. Лавриненко,

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

МОЛОДІЖНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ МОВНО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглядається проблема зниження мовної культури та мовної компетентності у представників Європейської молоді. Встановлено основні чинники та можливі наслідки цього негативного явища. У практичній частині пропонується психолінгвістичний аналіз згаданих мовних якостей української молоді на прикладі студентів СХУ ім. Лесі Українки. З'ясовано, що описані проблеми частково проявляються і в Україні.

Ключові слова: мовна компетентність, мовна культура, спілкування, психологічні асоціації, молодь, мовленнєва діяльність, мовна політика.

В статье рассматривается проблема снижения языковой культуры и языковой компетентности у представителей Европейской молодежи. Выявлены основные причины и возможные последствия этого негативного явления. В практической части предлагается психолингвистический анализ описанных языковых качеств украинской молодежи на примере студентов СХУ им. Леси Украинки. Доказано, что описанные проблемы частично проявляются и в Украине.

Ключевые слова: языковая компетентность, языковая культура, общение, психологические ассоциации, молодежь, речевая деятельность, языковая политика.

In this article the problem of lingual culture and lingual competence degradation by European youth is examined. The general reasons of this negative phenomenon are distinguished and described. It was explained, that our human civilization needs to avoid several possible harmful consequences of the examined phenomenon, which were predicted and analyzed by the set of famous linguists, psychologists and pedagogies of Europe and North America. In the practical part of this research author proposes the psycholinguistic analysis of the mentioned lingual properties of Ukrainian youth, using the students of East-European national university by Lesja Ukrainka, as the example. The researcher in the article achieved to prove that the described tendencies are becoming partially apparent in the lingual-cultural sphere of Ukraine. The set of declared measures, connected with European lingual-cultural politics and pedagogic, can be helpful to improve the current situation in our academic and state institutions.

Key-words: lingual competence, lingual culture, communication, psychological associations, youth, speaking activity, lingual politics.

Постановка наукової проблеми та визначення її актуальності. Впродовж останніх двох десятиліть низкою відомих психологів та мовознавців Європейського континенту, таких як Б. Вечоркович, Н. Саткевич, Я. Пузиніна, А. Фурдаль, В. Писарек та ін., відмічається тенденція до зниження рівня мовної культури та мовної компетентності у представників підростаючого покоління Європи. Є підстави вважати такого роду тенденції загрозовими для сучасної цивілізації, тому